

Rysunki sprzed 40 000 lat najstarszą opowieścią zapisaną przez człowieka?

13 grudnia 2019

W jednej z jaskiń na Celebes (Sulawesi) znaleziono malunek naskalny przedstawiający scenę polowania na świnie i byka. Zdaniem naukowców ten liczący sobie 44 000 lat zabytek jest najstarszą historią zarejestrowaną przez człowieka.

Dzieło ma długość 4,5 metra i widzimy na nim ludzi polujących na lokalne gatunki. Dotychczas najstarsze takie przedstawienia pochodziły z Europy, a ich wiek szacowano na 14–21 tysięcy lat. „Nigdy czegoś takiego nie widziałem. Oczywiście widziałem w tym regionie setki przykładów sztuki naskalnej, ale nigdy nic podobnego do tej sceny polowania” – mówi Adam Brumm z australijskiego Briffith University, który wraz z zespołem dokonał odkrycia.

Nie wszyscy naukowcy są zgodni co do tego, że mamy tutaj do czynienia z jedną sceną przedstawiającą opowieść. Ich zdaniem może być to seria osobnych rysunków, które dzielą całe tysiąclecia. Wśród wątpiących jest m.in. Paul Pettit,

archeolog i specjalista od sztuki naskalnej z brytyjskiego Durham University. Jednak nawet wątpiący, czy mamy tu do czynienia z jedną opowieścią zwracają uwagę, że widzimy tutaj najstarszy znany przykład sztuki figuratywnej, czyli takiej, która przedstawia obiekty lub figury istniejące w świecie rzeczywistym.

Najsłynniejsze przykłady sztuki naskalnej pochodzą z terenów Europy. W jaskini Lascaux znajdują się setki rysunków pochodzących sprzed 17 000 lat, a na terenie Starego Kontynentu znamy przykłady podobnie datowanych zabytków, co do których nie ma wątpliwości, że przedstawiają pewną narrację. W ciągu ostatnich dekad naukowcy odkryli jeszcze starsze malunki naskalne. Sztuka jaskiniowa datowana na 30–40 tysięcy lat znajduje się w jaskini Chauvet we Francji czy El Castillo w Hiszpanii. Tam jednak widzimy stylizowane symbole lub pojedyncze przedstawienia zwierząt. Nie ma mowy o narracji.

Sztuka naskalna znana jest też z Azji, Afryki czy Australii, jednak uważa się, że jest ona młodsza niż ta europejska. Prawdę mówiąc, trudno datować takie zabytki, gdyż często wykonywano je materiałami naturalnymi, jak węgiel, które mogą być znacznie starsze niż same rysunki.

W 2014 i ponownie w 2018 roku Brumm i jego koledzy zelektryzowali świat naukowy stwierdzeniem, że na Sulawesii i Borneo można znaleźć sztukę naskalną starszą niż 40 000 lat. Być może nawet starszą niż pochodząca z Europy.

W 2017 roku współpracujący z Brummem archeolog Hamrullah z Sulawesii przysłał Australijczykowi zdjęcia rysunków z eksplorowanej przez siebie jaskini. Widać było na nich babirusy (miejscowe dzikie świnie) i niewielkiego bawoła, anoa nizinnego. Obok były figurki przypominające ludzi, ale z pewnymi cechami zwierzęcymi, jak ogony czy kufy. Na jednym z przedstawień anoa jest otoczony przez te ludzkie figurki trzymające w dłoniach prawdopodobnie włócznie i liny.

W mitologii wielu kultur spotykamy teriantropy czyli ludzi zdolnych do przeobrażania się w zwierzęta. Obecność takich rysunków oznacza, że wcześni mieszkańcy Celebes byli w stanie wyobrażać sobie i przedstawiać w sztuce rzeczy, które nie istniały w świecie rzeczywistym. Umieszczenie teriantropów w scenie polowania może np. oznaczać, że czynność ta miała konotacje mitologiczne czy nadprzyrodzone.

Najstarszym możliwym przykładem teriantropii w Europie jest figurka z kości słoniowej przedstawiająca pół-lwa pół-człowieka. Niektórzy naukowcy twierdzą, że liczy ona sobie 40 000 lat. Zdaniem innych jest znacznie młodsza. Z kolei w jaskini Lascaux widzimy wyraźny rysunek człowieka z ptasią głową, gonionego przez żubra.

Australijscy naukowcy zajęli się datowaniem rysunków z Sulawesi. Posłużyła im do tego analiza kalcytu, który odłożył się na malunkach. Zawarty w nim uran stopniowo rozpada się do toru. Pomiar stosunku uranu do toru wykazał, że kalcyt na powierzchni jednego z przedstawień świni zaczął tworzyć się co najmniej 43 900 lat temu, a kalcyt na dwóch rysunkach anoa ma więcej niż 40 900 lat.

Zdaniem Alistair Pike z University of Southampton oznacza to, że sztuka figuratywna nie narodziła się w Europie. Wciąż jednak nie wiemy, czy mamy do czynienia z całą opowieścią. Datowano bowiem kalcyt ze zwierząt, teriantropy mogły zostać dodane później. Datowania nie przeprowadzono, gdyż na ich powierzchni nie znaleziono kalcytu. Mimo to Maxime Aubert, który analizował kalcyt, mówi, że jego zdaniem figury pochodzą z tego samego okresu. Są podobnego koloru, podobnie zwietrzałe, a cała szuka jaskiniowa z tego regionu powstała w podobnym czasie. Jednak warto byłoby sprawdzić, czy pigmenty użyte do namalowania zwierząt i teriantropów są takie same.

Jeśli okazałoby się, że cała scena liczy sobie ponad 40 000 lat mielibyśmy do czynienia z bardzo ważnym odkryciem. Figurki ludzi obok zwierząt rozpowszechniają się bowiem w sztuce

jaskiniowej dopiero 10 000 lat temu. Oznaczałoby to też, że wcześnie ludzie, którzy przybyli do Azji Południowo-Wschodniej byli w stanie opowiadać historie i symbolicznie je utrwałać.

Autorstwo: Mariusz Błoński

Zdjęcie: Indonesia's National Research Centre for Archaeology (Griffith University)

Na podstawie: [Nature.com](https://www.nature.com)

Źródło: KopalniaWiedzy.pl